Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 15. maijā [1]

Lieta C-318/13

X

(Korkein hallinto-oikeus (Somija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 79/7/EEK — Vienlīdzīga attieksme pret vīriešiem un sievietēm sociālā nodrošinājuma jomā — 4. panta 1. punkts — Darba ņēmēju apdrošināšana pret nelaimes gadījumiem — Valsts tiesības — Vienota zaudējumu atlīdzība par paliekošu kaitējumu nelaimes gadījuma darbā dēļ — Zaudējumu atlīdzības apmēra noskaidrošana — Atšķirīgs zaudējumu atlīdzības apmērs vīriešiem un sievietēm, pamatojoties uz atšķirīgu statistisko attiecīgajam dzimumam paredzamo dzīves ilgumu — Dalībvalsts atbildība — Pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums

I – **Ievads**

1. Tas, ka statistiski sieviešu paredzamais dzīves ilgums ir lielāks nekā vīriešu, ir zināms. Taču vai vīriešiem tikai tādēļ, neizvērtējot konkrēti atsevišķo gadījumu, būtu jāsaņem mazāks pabalsts nekā sievietēm, ja atbilstoši darba ņēmēju nelaimes gadījumu apdrošināšanai vienota vienreizēja maksājuma veidā tiek piešķirta atlīdzība par veselības problēmām uz atlikušo dzīvi?

2. Šis jautājums ir galvenais šajā lietā. Tā sniedz Tiesai iespēju, ņemot vērā spriedumu lietā "Test-Achats" [2], vēl vienu ar apdrošināšanas tiesībām saistītu lietas apstākļu kontekstā precizēt tās judikatūru par Savienības tiesību principu par vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm.

3. Šajā lietā, pirmkārt, ir jānoskaidro, vai šim principam pretrunā ir valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām, nosakot apdrošināšanas prasījuma vērtību, nozīme ir parametriem, kuru pamatā galvenokārt ir statistiski atšķirīgais vīriešu un sieviešu paredzamais dzīves ilgums. Otrkārt, gadījumā, ja valsts tiesības ir pretrunā Savienības tiesībām, rodas jautājums par valsts atbildību un, konkrētajā gadījumā, treškārt, jautājums par sprieduma iedarbības laikā ierobežošanu.

1 — Oriģinālvaloda – vācu.

2 — Spriedums *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (C-236/09, EU:C:2011:100).

II – **Atbilstošās tiesību normas**

A – *Savienības tiesības*

1) Direktīva 79/7[3]

4. Saskaņā ar Direktīvas 79/7 3. pantu tā tostarp attiecas uz "tiesību aktos noteiktajām sistēmām, kas nodrošina aizsardzību" invaliditātes, nelaimes gadījumu darbā un arodslimību gadījumā.

5. Direktīvas 79/7 4. pantā ir paredzēts:

"1. Vienlīdzīgas attieksmes princips nozīmē to, ka nepastāv nekāda – ne tieša, ne netieša – diskriminācija dzimuma dēļ [..], konkrēti, attiecībā uz:

— [..]

— [..]

— pabalstu aprēķināšanu [..] un nosacījumus, kas reglamentē termiņus, kuros ir tiesības uz pabalstiem, un to saglabāšanu.

2. Vienlīdzīgas attieksmes princips neskar noteikumus attiecībā uz mātes aizsardzību."

2) Direktīva 2004/113[4]

6. Pirms Direktīvas 2004/113 5. panta 2. punkts tika pasludināts par spēkā neesošu[5], atbilstoši šai tiesību normai ar zināmiem nosacījumiem bija pieļaujama nevienlīdzīga attieksme dzimuma dēļ šādā gadījumā:

"2. Neatkarīgi no šī panta 1. punkta dalībvalstis pirms pārņemšanas dienas var lemt par pieļaujamajām samērīgajām atšķirībām indivīdu prēmiju un apdrošināšanas izmaksu aprēķināšanā gadījumos, kad dzimuma kā noteicošā faktora izmantošana riska novērtēšanā balstās uz atbilstošiem un precīziem aktuārajiem un statistikas datiem. [..]"

3 — Padomes 1978. gada 19. decembra Direktīva 79/7EEK par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos (OV L 6, 24. lpp.; OV Īpašais izdevums latviešu valodā, 5. nod., 1. sēj., 215.–216. lpp.).

4 — Padomes 2004. gada 13. decembra Direktīva 2004/113/EK, ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu (OV L 373, 37. lpp.).

5 — Spriedums *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (C-336/09, EU:C:2011:100).

3) Direktīva 2006/54[6]

7. Direktīvas 2006/54 5. pantā ar virsrakstu "Diskriminācijas aizliegums" attiecībā uz nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmām ir paredzēts[7]:

"Neskarot 4. pantu [[8]], nepastāv ne tieša, ne netieša diskriminācija dzimuma dēļ nodarbinātības sociālā nodrošinājuma sistēmās, jo īpaši attiecībā uz:

[..]

c) pabalstu aprēķināšanu [..] un nosacījumiem, kas reglamentē termiņus, kuros ir tiesības uz pabalstiem, un to saglabāšanu."

8. Direktīvas 2006/54 9. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Vienlīdzīgas attieksmes principam pretrunā ir tādi noteikumi, kuri tieši vai netieši pamatojas uz dzimumu un ar kuriem:

[..]

h) nosaka atšķirīgus pabalsta līmeņus, izņemot, ciktāl var būt vajadzīgs, lai ņemtu vērā aktuāro aprēķinu koeficientus, kuri noteiktu iemaksu sistēmās atšķiras attiecībā pret dzimumu; noteiktu izmaksu fondētās sistēmās daži elementi var atšķirties, ja summu nevienlīdzība veidojas, piemērojot aktuāros koeficientus, kas atšķiras atkarībā no dzimuma laikā, kad ievieš fondēto sistēmu;

[..]."

B – *Valsts tiesības*

9. Somijas darba devējiem saskaņā ar Somijas valdības izklāstīto ir likumā noteikts pienākums apdrošināt savus darba ņēmējus privātās apdrošināšanas sabiedrībās pret paliekoša veselības kaitējuma risku nelaimes gadījumu darbā dēļ.

10. Iestājoties apdrošināšanas gadījumam, apdrošināšanas maksājumi tiek izmaksāti vai nu maksājumu veidā, kas periodiski atkārtojas, vai arī vienotas atlīdzības (turpmāk tekstā – "atlīdzība par nelaimes gadījumu darbā") formā. Mazāk smaga kaitējuma gadījumā atlīdzība ir noteikti jāpiešķir vienota vienreizēja maksājuma formā[9].

6 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. jūlija Direktīva 2006/54/EK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta versija) (OV L 204, 23. lpp.).

7 — Ar tām saskaņā ar Direktīvas 2006/54 2. panta 1. punkta f) apakšpunktu ir jāsaprot tādas sistēmas, "kas nav reglamentētas [..] Direktīvā 79/7/EEK [..], kuru nolūks ir nodrošināt uzņēmuma vai uzņēmumu grupas, tautsaimniecības nozares vai profesijas vai profesiju grupas darba ņēmējiem – darbiniekiem vai pašnodarbinātām personām – pabalstus, lai papildinātu ar likumu noteiktajā sociālā nodrošinājuma sistēmā paredzētos pabalstus vai tos aizstātu [..]".

8 — Šajā tiesību normā ir konkretizēts vienādas darba samaksas princips.

9 — Strīdīgā nelaimes gadījuma [domāju, ka šeit neder vārds 'strīdīgais', jo strīds jau nav par nelaimes gadījumu. Drīzāk būtu 'Nelaimes gadījuma, par kuru ir runa šajā lietā' vai kā tml.] darbā brīdī piemērojams bija it īpaši *Tapaturmavakuutuslaki* (608/1948) ([vispirms šeit vajadzētu tulkojumu] turpmāk tekstā – "Likums par nelaimes gadījumu apdrošināšanu") 14. pants (192/1987), 18.a pants (526/1981) un 18.b pants (1642/1992), kā arī Sociālo lietu un veselības ministrijas 1982. gada 30. decembra rīkojums par kapitāla vērtības aprēķināšanas kritērijiem attiecībā uz pensijām, ko likumā noteiktā sociālā apdrošināšana maksā sakarā ar nelaimes gadījumiem darbā un apgādnieka zaudējumu, un kritērijiem vienreizējas atlīdzības izmaksas noteikšanai, ko maksā pensijas vietā. Kritēriji atlīdzības par nelaimes gadījumu darbā aprēķināšanai vienreizēja maksājuma formā kopš 2010. gada janvāra ir noteikti Likuma par nelaimes gadījumu apdrošināšanu 18.e pantā (1639/2009). Tajā ietvertās tiesību normas, ciktāl tām ir nozīme šajā lietā, satura ziņā atbilst aprēķināšanas kritērijiem atbilstoši iepriekš minētajam Sociālo lietu un veselības ministrijas rīkojumam.

11. Šīs vienotās atlīdzības apmērs ir atkarīgs no vidējā cietušā paredzamā dzīves ilguma. Šajā ziņā nozīme ir, pirmkārt, viņa vecumam un, otrkārt, – attiecībā uz atlikušā paredzamā dzīves ilguma prognozi – cietušā dzimumam. Tātad, tā kā statistiski vīriešu gadījumā par pamatu tiek ņemts īsāks paredzamais dzīves ilgums, sievietes, kas atrodas līdzīgā situācijā, saskaņā ar Somijas tiesībām saņem lielāku atlīdzību nekā vīrieši.

III – **Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi**

12. Kompetentā apdrošināšanas sabiedrība 2005. gadā piešķīra *X* k-gam atlīdzību par 1991. gadā notikušu nelaimes gadījumu darbā vienreizēja vienota maksājuma formā. Sieviete vienīgi viņas dzimuma un statistiski lielāka paredzamā dzīves ilguma dēļ līdzīgos apstākļos būtu saņēmusi par 278,89 EUR vairāk nekā tika izmaksāts *X*[10].

13. Sociālo lietu tiesa kā pēdējās instances tiesa šajā lietā ar galīgu nolēmumu 2008. gadā noraidīja *X* prasību ar lūgumu, lai arī viņa atlīdzība par nelaimes gadījumu darbā tiek aprēķināta saskaņā ar labvēlīgākajiem sievietēm piemērojamiem kritērijiem.

14. Ar 2009. gadā celtu prasību *X* lūdz Somijas valstij atlīdzināt zaudējumus viņam nepiešķirtās summas starpības apmērā, pieskaitot nokavējuma procentus.

15. Iesniedzējtiesa Tiesai ir uzdevusi šādus prejudiciālus jautājumus:

„1) Vai Direktīvas 79/7 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesību normu, saskaņā ar kuru, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma pabalstu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, kā aktuāro faktoru izmanto atšķirīgu paredzamo dzīves ilgumu vīriešiem un sievietēm, ja, izmantojot šo faktoru, vīrietim maksātās vienreizējās atlīdzības summa ir mazāka nekā atlīdzības summa, ko saņemtu tāda paša vecuma sieviete, kas atrodas līdzīgā situācijā?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai šajā lietā ir izpildīts dalībvalsts atbildības nosacījums par pietiekami būtisku Eiropas Savienības tiesību pārkāpumu, ja jo īpaši tiek ņemts vērā, ka:

— Tiesa savā judikatūrā nav skaidri paudusi nostāju par to, vai, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu pabalstus, kas ietilpst Direktīvas 79/7 piemērošanas jomā, drīkst piemērot tādus aktuāros faktorus, kuri atšķiras atkarībā no personas dzimuma;

— Tiesa spriedumā lietā C-236/09 *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. ir atzinusi, ka Direktīvas 2004/113 5. panta 2. punkts, saskaņā ar kuru šādu faktoru izmantošana ir pieļaujama, ir jāuzskata par spēkā neesošu kopš brīža, kad beidzas atbilstošais pārejas laikposms, un

— Savienības likumdevējs Direktīvā 2004/113 un Direktīvā 2006/54 (par tādu principu īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos), pastāvot noteiktiem nosacījumiem, ir pieļāvis šādu faktoru izmantošanu, aprēķinot pabalstus šo direktīvu izpratnē, un valsts likumdevējs, pamatojoties uz to, ir pieņēmis, ka attiecīgos faktorus drīkst izmantot arī likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu jomā šīs lietas izpratnē?”

10 — Tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nevar secināt, vai, aprēķinot šo atlīdzību, tika ņemtas vērā 2005. vai 1991. gadā spēkā esošās tiesību normas.

IV – ”Vērtējums

A – *Pirmais prejudiciālais jautājums*

16. Ar savu pirmo prejudiciālo jautājumu iesniedzēja būtībā vēlās zināt, vai Direktīvas 79/7 4. panta 1. punktam ir pretrunā valsts tiesību normas, pamatojoties uz kurām vīriešiem, izmaksājot vienotu atlīdzību saistībā ar nelaimes gadījumu darbā, tiek radīta nelabvēlīgāka situācija nekā sievietēm tikai tādēļ, ka vīriešiem statistiski ir īsāks paredzamais dzīves ilgums.

17. Vispirms ir jāpārbauda, vai Direktīva 79/7, kas saskaņā ar tās 3. panta 1. punkta a) apakšpunktu ir piemērojama sistēmām, kas tiesību aktos ir noteiktas, lai nodrošinātu aizsardzību invaliditātes, kā arī nelaimes gadījumu darbā un arodslimību gadījumos, ir piemērojama šajā lietā. Tas tādēļ, ka tikai tādā gadījumā uz pirmo prejudiciālo jautājumu var tikt sniegta lietderīga atbilde. Pretējā gadījumā tam nebūtu nekādas saistības ar lietas realitāti pamatlietā.

1) Direktīvas 79/7 piemērojamība *ratione personae* un *ratione temporis*

a) Piemērojamība *ratione temporis*

18. Somijas valdība norāda, ka Direktīva 79/7 nav piemērojama *ratione temporis*, jo strīdīgais nelaimes gadījums ir noticis 1991. gadā, tātad pirms Somijas Republikas pievienošanās 1995. gadā. Tādēļ nozīme, vērtējot pamatlietu, esot 1991. gadā spēkā esošajām tiesībām. Tās nevarot tikt secinātas no Direktīvas 79/7, jo tā nevar tikt piemērota lietas faktiem, kas ir norisinājušies pirms Somijas Republikas pievienošanās.

19. Tomēr atlīdzības par nelaimes gadījumu darbā mērķis ir atlīdzināt par 1991. gada nelaimes gadījuma sekām nākotnē. Tātad šajā gadījumā runa nav par tādas situācijas vērtējumu, kas jau ir pilnīgi noslēgusies pirms dalībvalsts pievienošanās [11].

20. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru situācijas, kas radusies iepriekšējās normas spēkā esamības laikā, turpmākajām sekām ir piemērojamas vēlāk spēkā esošās tiesības [12]. Minētais ir jāpiemēro arī tādas situācijas sekām nākotnē, kas ir radusies vēl pirms dalībvalsts pievienošanās, taču kuras sekas ir jūtamas pēc tam.

21. Tā kā ar Somijas Republikas pievienošanos Direktīva 79/7 kļuva piemērojama tās teritorijā [13], tai attiecībā uz tās piemērojamību *ratione temporis* ir nozīme attiecībā uz šajā lietā apskatāmo atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā.

b) Piemērojamība *ratione personae*

22. Turklāt šaubas par Direktīvas 79/7 piemērojamību *ratione personae* varētu pastāvēt, ņemot vērā, ka strīdīgā direktīva ir piemērojama tikai attiecībā uz “tiesību aktos noteiktajām sistēmām” sociālā nodrošinājuma jomā, taču šajā gadījumā atlīdzību atbilstoši Somijas valdības sniegtajām ziņām izmaksā noteiktas privātas apdrošināšanas sabiedrības, kurām ir deleģēts veikt uzdevumus, kas izriet no likumā noteiktās nelaimes gadījumu apdrošināšanas.

11 — Tātad atšķirīgi spriedumā *Ynos* (C-302/04, EU:C:2006:9, 35.–38. punkts).

12 — Tostarp skat. spriedumus *Stadt Papenburg* (C-226/08, EU:C:2010:10, 46. punkts) un *Elektrownia Pątnów* II (C-441/08, EU:C:2009:698, 32. un 34. punkts).

13 — Šajā ziņā skat. Akta par Austrijas Republikas, Somijas Republikas un Zviedrijas Karalistes pievienošanās nosacījumiem un Eiropas Savienības dibināšanas līgumu pielāgojumiem (OV 1994, C 241, 21. lpp., un OV 1995, L 1, 1. lpp.) 166. pantu un spriedumu *Österreichischer Gewerkschaftsbund* (C-195/98, EU:C:2000:655, 52.–55. punkts).

23. Atbilstoši minētajam atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā Somijā gan nemaksā tieši attiecīgās kompetentās valsts iestādes, bet gan privātas apdrošināšanas sabiedrības likumā noteiktas obligātās apdrošināšanas sistēmas ietvaros. Taču pabalsta piešķiršanas veidam nav izšķirošas nozīmes, piemērojot attiecībā uz to Direktīvu 79/7. Gluži otrādi, nozīme ir tam, ka likuma normā paredzētais pabalsts ir tieši un faktiski saistīts ar aizsardzību pret vienu no direktīvas 3. panta 1. punktā minētajiem riskiem[14]. Uz minēto saistībā ar cietušajam tieši izmaksājamo atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā, kuras piešķiršana ir nosakāmā saskaņā ar Likumu par nelaimes gadījumu apdrošināšanu, ir jāatbild apstiprinoši.

24. Attiecīgi strīdīgās Somijas tiesību normas ir jāuzskata par tiesību aktos noteiktu sistēmu, lai nodrošinātu aizsardzību invaliditātes un nelaimes gadījuma darbā gadījumos, un tās tādēļ ir jāvērtē, ņemot vērā Direktīvu 79/7. Turpretim nav piemērojama Direktīva 2004/113 un 2006/54, jo pirmā atbilstoši tās 3. panta 4. punktam netiek piemērota "nodarbinātības un profesionālās darbības jomās" un otrajā saskaņā ar tās 2. panta 1. punkta f) apakšpunktu tiek regulēta nodarbinātības pensiju sistēma uzņēmumu gadījumā, taču tā nav piemērojama attiecībā uz visā valstī piemērojamu tiesisko regulējumu par nelaimes gadījumu apdrošināšanu.

25. Tā kā Direktīvas 79/7 4. panta 1. punktā attiecībā uz pabalsta aprēķināšanu ir noteikts, ka "nepastāv nekāda – ne tieša, ne netieša – diskriminācija dzimuma dēļ", turpinājumā ir jāpārbauda, vai, izmantojot aktuāros faktorus, pastāv nevienlīdzīga attieksme dzimuma dēļ (2) punktā) un vai konkrētajā gadījumā tam ir saskatāms pamatojums (3) punktā).

2) Nevienlīdzīga attieksme tādu aktuāro parametru dēļ, kas ir atkarīgi no atšķirīgā statistiski paredzamā dzīves ilguma attiecīgajam dzimumam

26. Atšķirīgā vienotās atlīdzības par nelaimes gadījumu darbā apmēra aprēķināšana ir tieši saistīta ar personas, kurai ir tiesības to saņemt, dzimumu un tās statistiski paredzamo dzīves ilgumu.

27. Tomēr Somijas valdības ieskatā vīriešiem, kuriem ir tiesības saņemt atlīdzību, tādējādi netiek radīta sliktāka situācija. Gluži otrādi, atšķirīga attieksme dzimuma dēļ esot nepieciešama, lai sievietēm neradītu sliktāku situāciju nekā vīriešiem. Statistiski sieviešu paredzamais dzīves ilgums esot lielāks, tādēļ atlīdzībai, ar kuru ir vienoti jāatlīdzina par ciesto kaitējumu attiecībā uz konkrēto atlikušo paredzamo dzīves ilgumu, sieviešu gadījumā ir jābūt lielākai nekā vīriešu.

28. Tādēļ nepastāvot nevienlīdzīga attieksme pret vīriešiem un sievietēm, bet gan katrs saņemot aktuāro summu, kas tam pienākas.

29. Taču labākajā gadījumā šis iebildums varētu *pamatot* nevienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm, piešķirot vienotu pabalstu, bet nevis pilnīgi noliegt, ka pret vīriešiem un sievietēm saskaņā ar Somijas tiesību normām pastāv nevienlīdzīga attieksme.

30. Iespējamie pamatojumi ir jāpārbauda turpinājumā.

3) Nevienlīdzīgas attieksmes pamatojums

31. Pārbaudot, kādi faktori var tikt uzskatīti par pamatojumu nevienlīdzīgai attieksmei saistībā ar atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā, vispirms ir jāapskata Direktīva 79/7.

14 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Atkins* (C-228/94, EU:C:1996:288, 11. un 13. punkts).

a) Attiecīgs pamatojums saskaņā ar Direktīvas 79/7 4. pantu

32. Direktīvas 4. pantā ir ietverts skaidrs un izsmeļošs tiesiskais regulējums, atbilstoši kuram, izņemot mātes stāvokļa problemātiku, vispārīgi netiek pieļauta atšķirīga attieksme dzimuma dēļ, piešķirot pabalstu.

33. Atbilstoši minētajam Somijas tiesiskais regulējums nebūtu pamatots jau tādēļ vien, ka ar to – pretēji direktīvā nostiprinātajam vienlīdzīgas attieksmes principam –, izmantojot no dzimuma atkarīgo paredzamo dzīves ilgumu, tiek ieviests atšķirīgas attieksmes kritērijs, kam saskaņā ar Savienības likumdevēja nolūku nav jābūt spēkā, piemērojot Direktīvu 79/7.

34. Proti, tas, ka direktīvā *expressis verbis* nav aizliegta ar dzimumu saistītas paredzamā dzīves ilguma statistiskas izmantošana, neliecina par to, ka Somijas likumdevējam ir atļauts ieviest šo kritēriju, piešķirot pabalstu. Pret to līdzās Direktīvas 79/7 formulējumam liecina salīdzinājums ar Direktīvā 2004/113 un 2006/54 ietvertajiem kritērijiem. Pēdējās divās minētajās direktīvās Savienības likumdevējs ar zināmiem nosacījumiem ir uzskatījis par nepieļaujamu "aktuāro"[15 16] aprēķinu koeficientu izmantošanu, taču uzskatījis par nepieciešamu to noteikt *expressis verbis*. Tā kā Direktīvas 79/7. gadījumā šāda īpaša izņēmuma klauzula nepastāv, var izdarīt secinājumu par pretējo, ka jau atbilstoši Savienības likumdevēja gribai Direktīvas 79/7 ietvaros nedrīkst tikt izdarīti no dzimuma atkarīgi aktuāri apsvērumi.

35. Tikmēr Somijas valdības ieskatā atšķirīgais pabalsta apmērs tomēr ir pamatots, jo tas vienotas atlīdzības gadījumā kā sistēmai piederošs izriet no atšķirīgā no dzimuma atkarīgā paredzamā dzīves ilguma. Pretējā gadījumā statistiski ilgāk dzīvojošajām sievietēm tiktu radīta nelabvēlīgāka situācija nekā vīriešiem, jo vienreizēju maksājumu mērķis ir atlīdzināt nelaimes gadījuma sekas uz atlikušo apdrošinātā dzīvi.

36. Tādējādi Somijas valdība saistībā ar pret to vērstajiem iebildumiem norāda uz pretējo un aizstāv viedokli, ka savā ziņā tai esot primārajās tiesībās noteikts pienākums, piešķirot vienotu atlīdzību, piešķirt vīriešiem mazāku summu nekā sievietēm.

37. Tomēr šis arguments, kā tas tiks parādīts turpinājumā, galu galā nepārliecina.

b) Attiecīgs pamatojums primārajās tiesībās?

38. Tieša nevienlīdzīga attieksme dzimuma dēļ, ņemot vērā primārās tiesības, – izņemot īpašus veicināšanas pasākumus par labu tās kategorijas personām, pret kuru ir bijusi nelabvēlīga attieksme – ir pieļaujama tikai tad, ja var *droši* konstatēt, ka pastāv *atbilstošas atšķirības* starp vīriešiem un sievietēm, kuru dēļ šāda atšķirīga attieksme ir nepieciešama[17].

15 — Tā atceltajā Direktīvas 2004/113 5. panta 2. punktā.

16 — Tā Direktīvas 2006/54 9. panta 1. punkta h) apakšpunktā.

17 — Skat. manu secinājumu lietā C-236/09 *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (C-236/09, EU:C:2010:564) 59. un nākamos punktus.

i) Par atbilstošu atšķirību jēdzienu

39. Atbilstošas atšķirības starp vīriešiem un sievietēm, kas varētu ietekmēt nelaimes gadījumu apdrošināšanas pabalsta piešķiršanu, iespējams, varētu tikt konstatētas, ja attiecībā uz konkrēto gadījumu tikai atkarībā no dzimuma varētu izdarīt neapstrīdamus secinājumus, ka pastāv konkrēti saistībā ar pabalsta piešķiršanu būtiski apstākļi vai to trūkst [18]. Tomēr šādām atšķirībām būtu *juridiska* nozīme tikai tad, ja šī atšķirīgā attieksme atbilstu Savienības tiesību sistēmas pamatprincipiem [19].

40. Atbilstoši Somijas tiesiskajam regulējumam, kurā netiek pieļauti izņēmumi, statistiski sieviešu paredzamais dzīves ilgums ir lielāks nekā vīriešu un attiecīgi apdrošinātā dzimums tiek uzskatīts par būtisku faktoru attiecībā uz vienotiem no dzīves ilguma atkarīgiem pabalstiem.

41. Tomēr šī no dzimuma atkarīgā prognoze neaptver visus paredzamā dzīves ilguma aspektus. Tādēļ tā, pirmkārt, jau izvērtējot tikai faktus, ir pārāk vispārīga un nevar būt izsvērtu secinājumu pamatā. Turklāt, otrkārt, arī primārajās tiesībās ietvertie apsvērumi liecina pret to, ka dzimums tiek izmantots kā būtisks kritērijs, piešķirot pabalstus.

42. Turpinājumā vispirms ir jāvērtē faktiskie un pēc tam juridiskie argumenti, kas liecina pret no dzimuma atkarīgās prognozes nozīmi, piešķirot pabalstus.

ii) Faktiskie argumenti pret no dzimuma atkarīgās prognozes nozīmi

43. Pretēji Somijas valdības viedoklim nevar droši apgalvot, ka atlīdzības par nelaimes gadījumu darbā kontekstā apdrošinātas sievietes paredzamais dzīves ilgums vienmēr ir lielāks nekā tāda paša vecuma apdrošināta vīrieša [dzīves ilgums].

44. Proti, Somijas valdība neņem pietiekami vērā jau to, kā konkrētie kaitējumu izraisījušie apstākļi ietekmē turpmāko paredzamo dzīves ilgumu: noteiktu nelaimes gadījuma izraisītu veselības problēmu gadījumā ir problemātiski uzskatīt, ka sieviešu paredzamais dzīves ilgums varētu būt lielāks nekā vīriešu, kas atrodas līdzīgā situācijā.

45. Turklāt tikai ar dzimumu saistīta kritērija izmantošana attiecībā uz paredzamā dzīves ilguma prognozi būtu pārāk virspusēja arī tādēļ, ka tādējādi netiek ņemti vērā svarīgi aspekti – līdzās nelaimes gadījuma sekām, piemēram, attiecīgās personas ģeogrāfiskā izcelsme un galvenais interešu centrs [20], tās dzīves ieradumi un izteikti ekonomiskie un sociālie apstākļi –, un tādēļ realitāte tiek atspoguļota tikai daļēji.

46. Attiecīgi tikai dzimums, vērtējot to abstrakti, nevar pamatot atbilstošu atšķirību, piešķirot pabalstu.

47. Tas, ka tikai no dzimuma atkarīgas prognozes izmantošana ir nepareiza pieeja, aprēķinot vienotu atlīdzību, kļūst vēl skaidrāks, ja tiek aplūkoti konkrēti apdrošināto gadījumi un tiek atgādināts, ka saskaņā ar Somijas tiesiskajā regulējumā ietverto loģiku – kā uz to ir norādījusi Somijas valdība tiesas sēdē – pat ar nedziedināmu slimību sirgstoša sieviete, neraugoties uz tās konkrēto īso paredzamo dzīves ilgumu, tikai pamatojoties uz tās dzimumu, saņem lielāku atlīdzību nekā tāda paša vecuma, bet daudz veselāks vīrietis. Ja Somijas tiesībās šādos gadījumos nav paredzēts konkrētajiem apstākļiem piemērots līdzsvarojošs noteikums, bet gan tajās neapdomīgi kā kritērijs tiek izmantots dzimums, tas nevar būt būtisks kritērijs, aprēķinot vienoto atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā.

18 — Par "ar dzimumu saistītu apdrošināšanas praksi, kas [..] ir iespējama" skat. Komisijas pamatnostādnes (2012/C 11/01) par Padomes Direktīvas 2004/113/EK piemērošanu apdrošināšanai, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas spriedumu lietā C-236/09 *Test-Achats* (OV 2012, C 11, 1., 3. un 4. lpp.).

19 — Šajā ziņā skat. manu secinājumu lietā C-236/09 *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2010:564) 42.–67. punktu.

20 — Turklāt interesanti ir atzīmēt, ka paredzamais dzīves ilgums var statistiski ļoti atšķirties, pirmkārt, pasaules mērogā un, otrkārt, arī atkarībā no atsevišķiem vienas un tās pašas valsts teritorijas ģeogrāfiskiem apvidiem.

48. Neraugoties uz šādiem faktiskiem apsvērumiem, kas liecina pret dzimuma kritērija izmantošanu, arī tiesību normās ietverti argumenti, kuri ir jāanalizē turpinājumā, liecina par tā nepieļaujamību.

iii) Tiesību normās ietverti argumenti pret no dzimuma atkarīgas prognozes nozīmi

49. Somijas tiesībās ietvertais no dzimuma atkarīgā paredzamā dzīves ilguma kritērijs ir jāvērtē, ņemot vērā tiesību normās noteiktos kritērijus, kas izriet no Savienības primārajām tiesībām. Pie to pamatprincipiem saskaņā ar LES 2. pantu citu starpā pieder sieviešu un vīriešu līdztiesības princips, kas turklāt kā pamattiesības ir nostiprināts Hartas 21. pantā.

50. Ņemot vērā būtisko nozīmi, kāda ir šim sieviešu un vīriešu līdztiesības principam, nevar, kā jau esmu norādījusi savos secinājumos lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c., atbilstoši Savienības tiesību vērtību sistēmai apgalvot, ka dzimums statistiski vispārīgā veidā savā ziņā tiek izmantots kā kritērijs, kas aizstāj citas grūti konstatējamas, taču galu galā tiešām ar apdrošināšanu saistītas nošķiršanas pazīmes.

51. Gluži otrādi, ja noteiktām pazīmēm tiešām ir nozīme attiecībā uz paredzamo dzīves ilgumu [21], tās kā tādas ir jāanalizē, atbilstoši jāizvērtē un jāattiecina uz konkrētām personu grupām neatkarīgi no dzimuma. Tātad tās nevar tikt shematiski attiecinātas uz konkrētu dzimumu, ja vien runa nav par nemainīgām bioloģiski specifiskām pazīmēm. Pretējā gadījumā attiecībā pret atsevišķām cietušām personām, uz kurām neattiektos attiecīgā pazīme, bez pamatota iemesla tikai dzimuma dēļ tiktu īstenota nelabvēlīgāka vai labvēlīgāka attieksme.

52. Turklāt, vērtējot tiesību normās ietvertos aktuāros ar dzimumu saistītos kritērijus, ir jāņem vērā, ka Hartas 21. pantā līdzās diskriminācijas dzimuma dēļ aizliegumam savā ziņā vienlaicīgi ir minēts diskriminācijas rases un ādas krāsas, kā arī etniskās izcelsmes dēļ aizliegums.

53. Tādēļ tiesību normas, kurās kā kritērijs tiek tieši izmantots dzimums – izņemot tādas neapstrīdamas bioloģiskas īpatnības kā mātes stāvokli –, saskaņā ar Savienības likumdevēja vērtību sistēmu ir tikpat maz pieņemamas kā tādas, kas pamatojas uz rasi un ādas krāsu, un tādēļ sociālās apdrošināšanas jomā, neraugoties uz iespējamiem statistikas datiem, nav pieļaujamas [22].

54. Pretējā gadījumā, pirmkārt, pastāvētu risks, ka slēptā veidā, pamatojoties uz statistiku, tiek iztukšots Hartā ietverto diskriminācijas aizliegumu saturs, un, otrkārt, pastāvētu konkrētā gadījumā nepiemērotu rezultātu risks, ja, izsakot prognozi, tiktu shematiski izmantota galu galā ar lietu nesaistīta statistika, nevis būtiski faktiski materiāltiesiski kritēriji.

iv) Starpsecinājums par pirmo prejudiciālo jautājumu

55. Līdz ar to nedz Direktīvā 79/7, nedz primārajās tiesībās nav ietverts attiecīgs pamatojums nevienlīdzīgai attieksmei ar dzimumu saistītas statistikas dēļ.

56. Tādēļ Direktīvas 79/7/EEK 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādas valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma pabalstu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, kā aktuāro faktoru izmanto atšķirīgu paredzamo dzīves ilgumu vīriešiem un sievietēm, ja, izmantojot šo faktoru, vīrietim maksātās vienreizējās atlīdzības summa ir mazāka nekā atlīdzības summa, ko saņemtu tāda paša vecuma sieviete, kas atrodas līdzīgā situācijā.

21 — Skat. manu secinājumu lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2010:564) 66. un 67. punktu.

22 — Skat. manu secinājumu lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2010:564) 49.–51. un 62.–67. punktu.

57. Ņemot vērā minēto, Somijas tiesām ar sociālajām tiesībām saistītā tiesvedībā – katrā ziņā ciktāl tiesvedība bija vērsta pret valsts iestādi vai pret tādai pielīdzināmu iestādi – patiesībā bija pienākums nepiemērot diskriminējošo tiesību normu un tā vietā, nepastāvot nediskriminējošam valsts tiesiskajam regulējumam, bija jāpiešķir *X* lielāko un saskaņā ar Somijas tiesībām sievietēm paredzēto summu [23].

58. Tomēr tas nav noticis.

59. Tā kā tiesvedībā sociālajās tiesās ir pieņemts galīgs nolēmums, katrā ziņā, ja Tiesas spriedums šajā lietā nav uzskatāms par atsākšanas pamatu [24], balstoties uz kuru Somijas tiesas var pieņemt Savienības tiesībām atbilstošu lēmumu attiecībā uz *X*, rodas jautājums, vai Somijas valsts ir atbildīga par starpību un procentiem, kas saskaņā ar Somijas tiesībām pretēji Savienības tiesībām nav tikuši izmaksāti *X*.

B – *Otrais prejudiciālais jautājums*

60. Ar savu otro prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas zināt, vai Somijas Republikai attiecībā uz Savienības tiesībām pretrunā esošo tiesisko regulējumu par vienotu atlīdzību par nelaimes gadījumu darbā var tikt pārmests pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, kas rada tās atbildību.

61. Pret šādu pārkāpumu iesniedzējtiesas ieskatā acīmredzami liecina judikatūras par Direktīvu 79/7 neesamība, spriedumā lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2011:100) paredzētais pārejas periods, kā arī tas, ka valsts likumdevējs, ņemot vērā Direktīvu 2004/13 un 2006/54, ir secinājis, ka ar dzimumu saistīti aktuāri apsvērumi nevar tikt juridiski apstrīdēti (2) punktā).

62. Taču, pirms šie aspekti tiek vērtēti atsevišķi, (1) punktā) ir jānoskaidro, kuram brīdim ir nozīme attiecībā uz Somijas Republikas iespējamu Savienības tiesību pārkāpumu. Šis jautājums ir svarīgs, lai konstatētu Savienības tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram tiek noteikta būtiska pārkāpuma esamība.

1) Attiecīgais brīdis un tiesiskais regulējums, vērtējot Savienības tiesību pārkāpumu

63. Runa var būt par nelaimes gadījuma darbā datumu (1991. gads), datumu, kurā apdrošināšanas sabiedrība piešķīra pabalstu (2005. gads), kā arī datumu, kad sociālā tiesa ar galīgu nolēmumu noraidīja prasību (2008. gads).

64. Šajā ziņā, pirmkārt, ir jāņem vērā, ka tikai 2008. gadā ar Somijas tiesas galīgo lēmumu tika formulēts Savienības tiesību pārkāpums, kas skar *X*.

65. Otrkārt, ir jāsecina, ka tobrīd nebija judikatūras par jautājumu, vai ir pieļaujami ar dzimumu saistīti aktuāri apsvērumi Direktīvas 79/7 ietvaros; pat Komisija neredzēja nekāda iemesla uzsākt procedūru sakarā ar pienākumu neizpildi pret Somijas Republiku.

66. Turklāt ir interesanti, ka Savienības likumdevējs situācijās, kas ir līdzīgas Direktīvā 79/7 aprakstītajām un ir saistītas ar apdrošināšanas tiesībām, – proti, Direktīvā 2004/113 un 2006/54 aprakstītajās –, atļāva 2004. un 2006. gadā izdarīt ar dzimumu saistītus aktuārus apsvērumus ar zināmiem nosacījumiem un Komisija šo viedokli pati 2010. gadā lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. vēl aktīvi aizstāvēja. Šķiet, ka noturīga viedokļa maiņa ir notikusi tikai šīs lietas ietvaros, kurā gan spriedums tika pieņemts tikai 2011. gadā – tātad tieši trīs gadus pēc Somijas sociālās tiesas galīgā nolēmuma pieņemšanas.

23 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Jonkman* u.c. (no C-231/06 līdz C-233/06, EU:C:2007:373, 39. punkts).

24 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Kühne & Heitz* (C-453/00, EU:C:2004:17, 26.–28. punkts).

67. Ņemot vērā šos priekšnoteikumus, ir jāpārbauda, vai ir jāizdara secinājums par 2008. gadā notikušu būtisku Savienības tiesību pārkāpumu, kas rada atbildību.

2) Pietiekami būtiska pārkāpuma esamība?

68. Zaudējumi, kas ir nodarīti privātpersonai ar Savienības tiesību pārkāpumu, ir jāatlīdzina, ja, pirmkārt, pārkāptā tiesību norma paredz piešķirt tiesības privātpersonai, otrkārt, pārkāpums ir pietiekami būtisks un, treškārt, pastāv tieša cēloņsakarība starp valsts izdarīto pienākuma pārkāpumu un cietušajām personām nodarīto kaitējumu [25].

69. Iesniedzējtiesa uzdod jautājumu tikai par otro minēto atbildības priekšnoteikumu. Attiecīgi ir jānoskaidro, kas ir jāsaprot ar "pietiekami būtisku" pārkāpumu un vai tas ir konstatējams šajā lietā.

a) Pietiekami būtiska pārkāpuma jēdziens

70. Pārbaudot valsts tiesā, kurā ir iesniegta prasība, jautājumu, vai ir konstatējams pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, kas ir atbildības pamatā, valsts tiesai, veicot vispārīgu vērtējumu, pirmkārt, ir jāņem vērā pārkāptās tiesību normas nepārprotamības un precizitātes pakāpe, otrkārt, rīcības brīvības apjoms, kādu pārkāptā tiesību norma piešķir valsts vai Savienības iestādēm, treškārt, jautājums, vai pienākuma neizpildei vai nodarītam kaitējumam ir tīšs vai netīšs raksturs, ceturtkārt, iespējamās kļūdas tiesību piemērošanā attaisnojamība vai neattaisnojamība un, piektkārt, tas, ka Savienības iestādes nostāja varēja veicināt Savienības tiesībām pretēja valsts pasākuma vai prakses veikšanu, ieviešanu vai uzturēšanu [26].

71. Šie aspekti ir jāpārbauda turpinājumā un, ņemot vērā otrajā prejudiciālajā jautājumā norādītos aspektus, ir jāizmanto, veicot vispārīgu vērtējumu.

b) Pietiekami būtisks Direktīvas 79/7 4. panta pārkāpums no Somijas Republikas puses?

72. Kamēr abi pirmie 70. punktā minētie aspekti konkrētajā gadījumā varētu norādīt uz pietiekami būtisku pārkāpumu, pārējie trīs drīzāk liecina par pretējo.

73. Tas tādēļ, ka, pat ja Direktīvas 79/7 formulējums un tiesiskā regulējuma kopsakars pietiekami nepārprotami un precīzi – un nepiešķirot valsts likumdevējam rīcības brīvību – nepieļauj aktuārus apsvērumus, kas ir saistīti ar cietušā dzimumu, Somijas likumdevējam un tiesu iestādēm 2008. gadā nevar tikt pārmests tīšs un pilnīgi neattaisnojams tiesību pārkāpums.

74. Gluži otrādi, jebkādas attiecīgas judikatūras vai procedūru sakarā ar pienākumu neizpildi, kurās tiktu iebilsts pret attiecīgiem diskriminācijas aizlieguma pārkāpumiem, neesamība, pirmkārt, un sākot ar 2004. gadu Savienības likumdevēja tendence plaši pieļaut aktuārus apsvērumus, otrkārt, liecināja par to, ka katrā ziņā 2008. gadā – tātad pirms sprieduma lietā *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2011:100) – Somijas tiesiskais regulējums, neraugoties uz viennozīmīgo Direktīvas 79/7 formulējumu, nevarēja tikt uzskatīts par neatbilstošu Savienības tiesībām tik viennozīmīgi, ka varētu tikt izdarīts secinājums par Somijas iestāžu izdarītu tīšu un pilnīgi neattaisnojamu kļūdu tiesību piemērošanā.

25 — Skat. citu starpā spriedumus *Francovich* u.c. (C-6/90 un C-9/90, EU:C:1991:428) un *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (C-46/93 un C-48/93, EU:C:1996:79, 51. punkts).

26 — Spriedums *Brasserie du pêcheur* un *Factortame* (EU:C:1996:79, 57. punkts).

75. Procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi uzsākšana gan ietilpst Komisijas rīcības brīvībā. Taču par to, ka ir uzsākama attiecīga procedūra sakarā ar pienākumu neizpildi, varētu liecināt pamatoti argumenti jau tādēļ vien, ka dalībvalsts ilgstošu pārkāpumu gadījumā, iespējams, samierinās ar Savienības tiesību pārkāpumiem. Turpretim, ja procedūra sakarā ar pienākumu neizpildi nav uzsākta, attiecīgā dalībvalsts gan netiek tikai tādēļ vien attaisnota, taču tai nav arī jāuzklausa pārmetumi, ka tā vieglprātīgi ir pieļāvusi ilgstošus Savienības tiesību pārkāpumus.

76. Turklāt šajā lietā ir grūti pārmest dalībvalstij neattaisnojamu un atbildības pamatā esošu tiesību pārkāpumu, ko ir izdarījis arī pats Savienības likumdevējs citā, bet līdzīgā situācijā, proti, pieņemot Direktīvu 2004/113. Tas būtu pārspīlēti, ja no dalībvalstīm tiktu pieprasīts, ka tām, veicot valsts likumdošanas darbības, būtu jārīkojas apdomīgāk un rūpīgāk nekā Savienības likumdevējam. Tieši Savienības likumdevēja likumdošanas darbības laikposmā no 2004. līdz 2008. gadam, iespējams, Somijas likumdevējam sniedza maldīgu pārliecību par to, ka tā izvēlētie parametri ir Savienības tiesībām atbilstoši arī sociālās apdrošināšanas tiesību jomā.

77. Ņemot vērā minēto, uz otro prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka valsts tiesu kompetencē ir vērtēt dalībvalsts atbildības priekšnoteikumus, taču par labu attiecīgai dalībvalstij, vērtējot jautājumu, vai pastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, it īpaši ir jāņem vērā, ka

— Tiesa savā judikatūrā nav skaidri paudusi nostāju par to, vai, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu pabalstus, kas ietilpst Direktīvas 79/7 piemērošanas jomā, drīkst piemērot tādus aktuāros faktorus, kuri atšķiras atkarībā no personas dzimuma;

— Tiesa tikai spriedumā lietā C-236/09 *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2011:100) ir atzinusi, ka Direktīvas 2004/113/EK 5. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru šādu faktoru izmantošana ir pieļaujama, ir jāuzskata par spēkā neesošu, un turklāt ir noteikusi pārejas periodu līdz spēkā neesamības iestāšanās brīdim, kā arī

— Eiropas Savienības likumdevējs Direktīvā 2004/113 un 2006/54 ir pieļāvis šādu faktoru izmantošanu, pastāvot noteiktiem nosacījumiem, pabalstu aprēķināšanā šo direktīvu izpratnē, un valsts likumdevējs, pamatojoties uz to, ir pieņēmis, ka attiecīgos faktorus drīkst izmantot arī likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu jomā šīs lietas izpratnē.

78. Ņemot vērā minēto, nobeigumā ir jāatbild uz jautājumu, vai šajā lietā var būt runa par sprieduma iedarbības laikā ierobežošanu.

C – *Sprieduma iedarbības laikā ierobežojumi?*

79. Šajā ziņā vispirms ir jānorāda, ka Tiesas spriedumā sniegtā Savienības tiesību normas interpretācija vienīgi izskaidro un precizē šīs tiesību normas jēgu un piemērošanas jomu, kādā tā kopš spēkā stāšanās brīža bija jāsaprot un jāpiemēro. Ņemot vērā minēto, šāda sprieduma iedarbības laikā ierobežošana ir uzskatāma par ārkārtas pasākumu, kura piemērošanas priekšnoteikums citu starpā ir tāds, ka pretējā gadījumā pastāv smagu ekonomisku seku risks [27].

80. Attiecībā uz minēto lietas dalībnieki nav izteikuši pamatotus argumentus.

81. Gluži otrādi, pret smagām ekonomiskām sekām šajā lietā liecina tas, ka Savienības tiesībām pretrunā esošais tiesiskais regulējums Somijas nelaimes gadījumu apdrošināšanas likumā visupirms attiecas uz relatīvi nenozīmīgām situācijām. To gadījumā nav iespējams, ka sociālās apdrošināšanas sistēma tiek apgrūtināta ar milzīgām papildu izmaksām, pat ja arī vīriešiem ir piemērojama labvēlīgākā vienotā atlīdzība, kas līdz šim tika izmaksāta tikai sievietēm.

27 — Šajā ziņā skat. spriedumu *Endress* (C-209/12, EU:C:2013:864, 33.–40. punkts).

82. Tātad nav pamata ierobežot šī sprieduma iedarbību laikā.

V – **Secinājumi**

83. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz abiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Padomes 1978. gada 19. decembra Direktīvas 79/7EEK par pakāpenisku vienlīdzīgas attieksmes principa pret vīriešiem un sievietēm īstenošanu sociālā nodrošinājuma jautājumos 4. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādas valsts tiesību normas, saskaņā ar kurām, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma pabalstu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā, kā aktuāro faktoru izmanto atšķirīgu paredzamo dzīves ilgumu vīriešiem un sievietēm, ja, izmantojot šo faktoru, vīrietim maksātās vienreizējās atlīdzības summa ir mazāka nekā atlīdzības summa, ko saņemtu tāda paša vecuma sieviete, kas atrodas līdzīgā situācijā;

2) Valsts tiesu kompetencē ir vērtēt dalībvalsts atbildības priekšnoteikumus. Taču par labu attiecīgai dalībvalstij, vērtējot jautājumu, vai pastāv pietiekami būtisks Savienības tiesību pārkāpums, it īpaši ir jāņem vērā, ka

   — Tiesa savā judikatūrā nav skaidri paudusi nostāju par to, vai, aprēķinot likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu pabalstus, kas ietilpst Direktīvas 79/7 piemērošanas jomā, drīkst piemērot tādus aktuāros faktorus, kuri atšķiras atkarībā no personas dzimuma;

   — Tiesa tikai spriedumā lietā C-236/09 *Association belge des Consommateurs Test-Achats* u.c. (EU:C:2011:100) ir atzinusi, ka Direktīvas 2004/113/EK 5. panta 2. punktu, saskaņā ar kuru šādu faktoru izmantošana ir pieļaujama, ir jāuzskata par spēkā neesošu, un turklāt ir noteikusi pārejas periodu līdz spēkā neesamības iestāšanās brīdim, kā arī

   — Eiropas Savienības likumdevējs Direktīvā 2004/113 un 2006/54 ir pieļāvis šādu faktoru izmantošanu, pastāvot noteiktiem nosacījumiem, pabalstu aprēķināšanā šo direktīvu izpratnē, un valsts likumdevējs, pamatojoties uz to, ir pieņēmis, ka attiecīgos faktorus drīkst izmantot arī likumā noteikto sociālā nodrošinājuma sistēmu jomā šīs lietas izpratnē.